

УДК 378.016:82

DOI 10.32782/2412-9208-2024-1-139-145

IMPLEMENTATION OF PROJECT TECHNOLOGIES DURING THE STUDY OF LITERARY DISCIPLINES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

УПРОВАДЖЕННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Inna HORYACHOK,
PhD in Pedagogics,
Associate Professor,
Associate Professor of the
Department of Slavic Philology,
Khmelnitsky National University
11, Instyutaska Str., Khmelnytskyi,
29016, Ukraine

Інна ГОРЯЧОК,
кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри слов'янської
філології,
Хмельницький національний
університет
вул. Інститутська 11,
м. Хмельницький, 29016, Україна

goria@ukr.net

<https://orcid.org/0009-0001-1708-9705>

Maryna KOVAL,
Teacher of the Department
of Slavic philology,
Khmelnitskyi National University
11, Instyutaska Str.,
Khmelnitskyi, 29016,
Ukraine

Марина КОВАЛЬ,
викладач кафедри слов'янської
філології,
Хмельницького національного
університету
вул. Інститутська 11,
м. Хмельницький, 29016, Україна

koval_m_@ukr.net

<https://orcid.org/0009-0003-9046-3315>

ABSTRACT

The article is dedicated to the investigation of the project method in the study of literary disciplines in higher education institutions. Key aspects of organizing project activity are discussed, including project structure, implementation stages, forms of presenting results, and evaluation. The author thoroughly examines the role of the teacher in preparing students for the project and supporting their work, emphasizing the importance of project work in stimulating student activity, their creative development, and collaboration. The importance of using interactive methods in the educational process and developing the pedagogical skills of future teachers is underscored. Additionally, the practical application of the project method in studying literary works and biographies of writers as a means of stimulating intellectual activity and self-realization of students is analyzed. The work is of great significance for improving the quality of education and developing the creative abilities of students in modern educational practice.

Key words: project method, literary disciplines, organization of project activity, project structure, project implementation stages, role of the teacher, stimulating student activity, interactive teaching methods.

Вступ. Інноваційні процеси в системі вищої освіти вимагають підготовки фахівців нового покоління. Майбутні викладачі повинні володіти не лише базовими психологічними, педагогічними знаннями та професійними навичками, а й такими особистісними якостями, як адаптивність, креативність, критичне мислення, цілеспрямованість, самостійність у прийнятті рішень та здатність до професійного розвитку. Для успішної професійної діяльності педагога повинні вміти досліджувати, розробляти навчальні матеріали та програми, проектувати навчальні процеси, моделювати та реалізовувати соціальнозначущі проекти, знаходити нестандартні підходи до розв'язання професійних проблем. Тому завдання полягає в тому, щоб навчити майбутніх учителів-словесників методам навчального проектування. Це пов'язано з тим, що сьогодні від навчального дизайну залежить як компетентність, так і продуктивність професійної діяльності. Для вирішення цього завдання майбутніх учителів-лінгвістів необхідно навчити реалізовувати проектні технології.

Методи та методика дослідження. Ідеї проектного навчання відображаються у працях американських учених, зокрема Д. Дьюї, У. Кілпатрика, Є. Коллінгса. В українській педагогіці теоретичні та концептуальні положення проектної технології досліджують Н. Борисова, Т. Качеровська, О. Коваленко, О. Пехота, Г. Романова, С. Сисоєва та інші. К. Баханов, І. Єрмаков та інші розкривають проблеми використання проектних технологій у освітньому процесі. Особливий інтерес становлять дослідження останніх десятиліть про суть процесу проектної діяльності, відповідної технології та умови її впровадження в навчально-виховний процес, серед таких науковців варто виокремити С. Бондаря, І. Єрмакова, О. Коберник, І. Коновальчук, Т. Подобєдової. Упровадження проектних технологій під час вивчення літературознавчих дисциплін у закладах вищої освіти потребує спеціальних досліджень, що і зумовлює актуальність нашого дослідження. Мета якого полягає у розкритті сутності проектних технологій та умов їх ефективного упровадження під час вивчення літературознавчих дисциплін у закладах вищої освіти.

Результати та дискусії. Дослідниця Т. Подобєдова у роботі «Підготовка майбутніх вчителів гуманітарного профілю до педагогічного проектування» визначає сутність проектування як педагогічного феномену, а також історичні, теоретичні і методичні аспекти цієї проблеми [9]. О. Коберник у своїх роботах визначає сутність, зміст та структуру педагогічного проектування [6]. І. Єрмаков у дослідженні «На шляху до школи життєвої компетентності: проектний підхід» подає опис конкретних механізмів проектування [4].

За визначенням Т. Подобєдової педагогічне проектування є елементом системної, індивідуальної чи групової педагогічної діяльності, який містить прогнозування моделювання, конструювання і відтворення

педагогічного об'єкту (явища чи процесу), що направлений на обґрунтування проєкту [9, с. 12].

С. Гончаренко в «Українському педагогічному словнику» зазначає, що проєктування є особливим типом інтелектуальної діяльності, що характеризується перспективною орієнтацією, та дослідженням із практичним спрямуванням. Тому робота над проєктом є практикою особистісно зорієнтованого навчання, що враховує у процесі навчання конкретного студента, його вільний вибір та особисті інтереси, зокрема навчальне проєктування орієнтоване на самостійну роботу (індивідуальну, парну або групову), яку студенти виконують упродовж визначеного часу. Натомість проєктна технологія передбачає використання викладачем сукупності дослідницьких, пошукових, творчих методів, прийомів, засобів [2, с. 275].

Педагогічне проєктування спрямоване на розв'язання суперечності між потребами суспільства, відображеними в соціальному замовленні, і нездатністю науки своєчасно задовольнити ці потреби. Загальна мета такого проєктування полягає у забезпеченні соціальної потреби. Кузнецова.

Метод проєктів спрямований аби розвинути активне самостійне мислення здобувача і навчити його не просто запам'ятовувати і відтворювати знання, а вміти застосовувати їх на практиці.

Проєктна методика відрізняється спільним характером завдань, що виконуються в ході проєкту та носить творчий характер, орієнтована на індивідуальність здобувачів. Це передбачає високий рівень індивідуальної та колективної відповідальності за кожне завдання розробки проєкту. Спільна робота студентських груп у проєкті не може бути відокремлена від їхньої активної комунікативної взаємодії.

Метод проєктів під час вивчення літературознавчих дисциплін у закладах вищої освіти є однією з форм організації дослідницької та пізнавальної діяльності, в якій студенти займають активну, ініціативну позицію. Тематика проєктів може бути пов'язана з однією галуззю або ж мати міждисциплінарний характер. Обираючи тему проєкту, викладач має орієнтуватися на інтереси та потреби студентів, їхні здібності, особисту та практичну значущість результатів проєкту. Завершені проєкти можуть бути представлені в різноманітних формах, зокрема статті, рекомендації, альбоми та колажі. Існують також різні форми презентації проєктів, а саме: доповіді, конференції, конкурси, свята та вистави. Основними результатами проєктів є актуалізація набутих знань, умінь та навичок, набуття нових знань та їх творче застосування в різних умовах.

Метод проєктів на заняттях з літератури слід розглядати як практику проблемного навчання, що відповідає рівню самостійної та творчої діяльності здобувачів освіти. Тому логічно розглядати метод проєктів на заняттях з літератури як такий, що має таку практичну значущість

у сучасному навчальному процесі, що дасть змогу створити найкращі умови для максимальної реалізації особистісного потенціалу студентів, самопізнання, оволодіння методами саморозвитку, самоствердження та самореалізації [5, с. 152].

Упровадження проектних технологій під час вивчення літературознавчих дисциплін у закладах вищої освіти дасть змогу застосовувати активні й інтерактивні методи орієнтації студентської молоді на духовні цінності народу, зокрема її героїчної історії та видатні постаті, звичаї, традиції й обряди.

Використання проектною методикою вимагає від здобувачів високого рівня самостійності у взаємодії пошукової діяльності, координації поведінки, активної дослідницької роботи, презентації та комунікації. Роль викладачі полягає у підготовці студентів до проекту, виборі теми, підтримці у плануванні їхньої роботи, а також у спостереженні та консультуванні під час виконання проекту.

Метод проектів найбільш доцільним та ефективним є на заняттях літератури, адже результатом якого можуть слугувати твори різних літературних жанрів та стилів, зокрема вірш, пісня, казка, оповідання, новела, стаття, сценарій, альманах, виставка, фольклорне свято, альбом, газета, екскурсія тощо.

Проект спрямований на збір інформації про будь-який об'єкт, явище та характеризується такою структурою: 1) формулювання мети, 2) робота з різноманітними джерелами інформації, 3) обробка матеріалів, 4) оформлення результату, 5) презентація.

Робота над проектом здійснюється в кілька етапів, а саме: вибір теми проекту та окреслення проблеми; формування групи виконавців; розробка плану роботи над проектом, визначення строків; розподіл завдань серед студентів; виконання завдань, обговорення в групі результатів виконання кожного завдання; оформлення спільного результату; звіт за проектом; оцінка виконання проекту.

Також проектну роботу можна організувати за такими етапами: 1) етап постановки мети – усвідомлення конкретного завдання (організація проекту); 2) етап планування роботи – вибір раціонального способу дії (планування проекту); 3) етап виконання – реалізація діяльності, що супроводжується поточним контролем і перебудовою за необхідності (реалізація проекту); 4) етап перевірки результатів, виправлення помилок, зіставлення отриманих результатів із запланованими, підбиття підсумків роботи та її оцінювання (підсумок проекту) [1, с. 331].

Орієнтовна структура проекту містить у собі: 1) тип проекту; 2) курс, семестр; 3) мета проекту; 4) актуальність проблеми, наукове обґрунтування; 5) завдання проекту; 6) етапи, термін реалізації проекту, кількість учасників; 7) координація проекту; 8) забезпечення проекту (науково-

методичне, матеріально-технічне); 9) проєктне завдання; 10) перелік основних заходів; 11) критерії оцінювання та очікуванні результати; 12) захист проєкту; 13) оцінювання та звіт.

Захист проєкту здійснюється на одному з останніх занять по відповідній темі. Сам захист найчастіше проходить в усній формі з використанням мультимедії, презентації, яка має містити вступ, основні тези, огляд нової концепції або думок із питання, посилання на використані сайти, загальний опис роботи (мета, ресурси, хід роботи і результати), графічне зображення (анімаційні ефекти; діаграми і графіки), цитати, список використаних джерел.

Серед кінцевих продуктів проєктів варто виокремити такі, зокрема web-сайт, аналіз даних соціологічного опитування, літературний атлас, бізнес-план, відеофільм, відеокліп, електронна газета чи журнал, колекція літературних портретів чи героїв, модель, мультимедійний продукт, рекламний проєкт, серія ілюстрацій, довідник, словник, стаття, сценарій, віртуальна екскурсія, збірник творів, енциклопедія тощо.

Кожний літературний проєкт безпосередньо пов'язаний із літературним твором або з особливостями біографії поета, письменника. Опис такого проєкту містить назву, вказівку на літературний твір, його автора, мету, очікувані результати роботи, ключове питання, тематичні питання, методичні рекомендації, рекомендовану форму захисту, операційні картки з розробки тематичних питань.

Завдяки проєктній технології викладачі літератури можуть за допомогою різноманітних інтерактивних вправ змінити свою роль з авторитетного транслятора вже існуючих ідей на стимулятора інтелектуальної творчості здобувачів. У системі навчання «студент – технологія – викладач» – викладач перевтілюється на технолога, а студент – на активного учасника процесу навчання. Адже педагогічна майстерність сучасного викладача має розвиватися «не через забезпечення його великою кількістю рецептурних посібників і широке використання ним готових поурочних розробок. Йому потрібні передусім фундаментальні знання з базового предмета, висока загальна культура і ґрунтовна дидактична компетентність» [3, с. 12].

Досвід організації науково-дослідницької діяльності переконує, що вона є важливим елементом системи роботи з обдарованою молоддю, сприяє розвитку творчого потенціалу студента, його світогляду, самостійності, самоорганізації й відкриває перед ним можливості самореалізації. Активізується дослідницька робота, якщо для експерименту правильно вибраний об'єкт роботи. Отриманий матеріал опрацьовується, фіксується, обробляється, перевіряється, систематизується. Таким чином, вирішується теоретичне, наукове та практичне розв'язання проблеми.

Проектна робота з літературознавчих дисциплін надає студентам можливість спілкуватися у реальній життєвій ситуації, що вимагає від них застосовувати та адаптувати вивчений літературний матеріал. Зацікавленість вибором теми та процесом роботи над проектом підвищує їх мотивацію та інтерес до вивчення самої літератури.

Проектна робота стимулює студентів із різними здібностями до співпраці над метою, що є однаково важливою для всіх учасників. Ті з них, хто має порівняно низький рівень володіння мовою та літературою, можуть застосувати інші свої таланти та здібності [7, с. 112].

Для педагога – це прагнення знайти розумний баланс між академічними і прагматичними знаннями, вміннями та навичками.

Висновки. Таким чином, упровадження проектних технологій під час вивчення літературознавчих дисциплін у закладах вищої освіти має стимулювати інтерес здобувачів до певних проблем, що вимагають певного рівня знань, і продемонструвати практичне застосування набутих знань через проектну діяльність, в якій вони вирішують одну або кілька проблем. Від теорії до практики, академічні та практичні знання гармонізуються для підтримання правильного балансу на кожному етапі навчання. Сьогодні метод проектних технологій під час вивчення літературознавчих дисциплін вважається перспективним видом навчання у закладах вищої освіти, тому що він створює умови для творчої самореалізації студентів, підвищує мотивацію для отримання знань, сприяє розвитку їхніх інтелектуальних здібностей. Студенти набувають досвіду вирішення реальних проблем з огляду на майбутнє самостійне життя, які проєктують у навчанні.

Література

1. Ващенко Л. Управління інноваційними процесами : монографія. Київ : ВПЦ «Тираж», 2005. 379 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
3. Гусь І., Калмикова І. Метод проєктів. *Управління школою*. 2005. № 5. С. 8–11.
4. Єрмаков І. На шляху до школи життєвої компетентності: проектний підхід. Метод проєктів: традиції перспективи, життєві результати : практико-зорієнтований збірник. Київ : Департамент, 2003. С. 15–29
5. Забродська Л. Інформаційно-методичне забезпечення проектно-технологічної діяльності викладача : науково-методичний посібник. Харків : Вид. група «Основа», 2007. 208 с.
6. Кoberник О. Проектна технологія: можливості застосування в освіті. 2012. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/2395/1/Kobernik%20_%20proektna%20tehnologija.pdf (дата звернення: 12.03.2024).
7. Кондратова Л. Організація проектної діяльності учнів у позаурочній роботі школи. Харків : Вид. група «Основа», 2009. 112 с.
8. Кузнецова І. Підготовка майбутніх вчителів-філологів до проектної діяльності: теоретичний аспект. *Наукові праці*. 2006. Т. 50. Випуск 37. С. 140–142. URL: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2006/50-37-25.pdf> (дата звернення: 10.03.2024).
9. Подобедова Т. Підготовка майбутніх вчителів гуманітарного профілю до педагогічного проєктування : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Луганськ, 2005. 19 с.

References

1. Vashchenko L. (2005). *Upravlinnia innovatsiinymy protsesamy : monohrafiia*. [Management of innovation processes]. Kyiv: VPTs «Tyrazh». 379 s. [in Ukrainian]
2. Honcharenko S. (1997). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk*. [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv: Lybid. 376 s. [in Ukrainian]
3. Hus I., Kalmykova I. (2005). *Metod proiektiv*. [Project method]. *Upravlinnia shkoloiu*. № 5. S. 8–11. [in Ukrainian]
4. Iermakov I. (2003). *Na shliakhu do shkoly zhyttievoi kompetentnosti: proiektivnyi pidkhid*. *Metod proiektiv: tradytsii perspektyvy, zhyttievi rezultaty: Praktyko zorientovanyi zbirnyk*. [On the way to the school of life competence: a project approach]. Kyiv: Departament. S. 15–29. [in Ukrainian]
5. Zabrodskia L. (2007). *Informatsiino-metodychne zabezpechennia proiektivno-tekhnolohichnoi diialnosti vykladacha: naukovo-metodychnyi posibnyk*. [Informational and methodical support of project and technological activity of the teacher]. Kharkiv: Vyd. hrupa «Osnova». 208 s. [in Ukrainian]
6. Kobernyk O. (2012). *Proiektivna tekhnolohiia: mozhlyvosti zastosuvannia v osviti*. [Project technology: possibilities of application in education]. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/2395/1/Kobernik%20O_%20proiektivna%20tekhnologia.pdf (data zvernennia: 12.03.2024). [in Ukrainian]
7. Kondratova L. (2009). *Orhanizatsiia proiektivnoi diialnosti studentiv u pozaurochnii roboti shkoly*. [Organization of project activities of students in extracurricular work of the school]. Kharkiv: Vyd. hrupa «Osnova». 112 s. [in Ukrainian]
8. Kuznetsova I. (2006). *Pidhotovka maibutnikh vchyteliv-filolohiv do proiektivnoi diialnosti: teoretychnyi aspekt*. [Preparation of future philology teachers for project activities]. *Naukovi pratsi*. T. 50. Vypusk 37. S. 140–142. URL: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2006/50-37-25.pdf> (data zvernennia: 10.03.2024). [in Ukrainian]
9. Podobiedova T. (2005). *Pidhotovka maibutnikh vchyteliv humanitarnoho profiliiu do pedahohichnoho proiektuvannia: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04*. [Preparation of future teachers of the humanitarian profile for pedagogical design]. Luhansk, 2005. 19 s. [in Ukrainian]

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена дослідженню методу проєктів у вивченні літературознавчих дисциплін у закладах вищої освіти. Розглядаються ключові аспекти організації проєктної діяльності, включаючи структуру проєкту, етапи його реалізації, форми представлення результатів та оцінювання. Автор детально розглядає роль викладача у підготовці студентів до проєкту та підтримці їхньої роботи, а також акцентує увагу на значенні проєктної роботи для стимулювання активності студентів, їхнього творчого розвитку та співпраці. Підкреслюється важливість використання інтерактивних методів у навчальному процесі та розвитку педагогічної майстерності майбутніх педагогів. Також аналізується практичне застосування методу проєктів у вивченні літературних творів та біографій письменників як засіб стимулювання інтелектуальної активності та самореалізації студентів. Робота має велике значення для вдосконалення якості навчання та розвитку креативних здібностей студентів у сучасній освітній практиці.

Ключові слова: метод проєктів, літературні дисципліни, організація проєктної діяльності, структура проєкту, етапи реалізації проєкту, роль викладача, стимулювання активності студентів, інтерактивні методи навчання.